

DISPUTATIO

De

CAUSIS.

PROOEMIUM.

Intelligentiam causarum apprimè necessariam esse, nemo unquam sanæ mentis Philosophus ivit, it, ibit inficias, quippe qua mortales non solum ducimur & vehimur in cognitionem omnium rerum in mundo existentium: verumetiam primævâ caligine & tenebris quibus mens nostra erat quasi obducta & obnubilata, bona ex parte exuimur, dum scilicet eâdem ceu rore divinæ sapientiæ aspergimur intelligentia. Hanc itaque intelligentiam, hanc mentem divinam homine Christiano dignam & idcirco ab eodem meritò maximi faciendam, omnes vel unius Pythagoræ adducti exemplo fatentur. Quid autem Pythagoras? Is cum à quodam interrogatus esset, quémnam finem Philosophiæ arbitraretur: breviter at graviter respondit: Nihil admirari. Quo ipso innuere voluit, hominem tum demum esse plenum & perfectum divinæque mentis simillimum, cum causis rerum cognitis nihil admiratur. Ignoratio namque causarum parit admirationem. Idcirco de causis agere fert animus, ut scire queamus, quænam sint illæ causæ quæ à Philosophis tot eulogiis nobilitatæ, tot encomiis sint decoratæ.

DISQUISITIO I.

An doctrina de causis pertineat ad Metaphysicam?

In prima hac quæstione duæ se offerunt diversæ opiniones. Quidam pro thesi enim sententiam negantem, ut Ramus cum suis discipulis rigidiori negante. bus, quidam verò affirmantem, ut Aristoteles, & cum ipso omnes saniores Philosophi defendunt. Et Ramus quidem pro sua sententia stabi-

A ij

- Refutan-
tur argu-
menta pro
thesi ne-
gante ad-
ducta.
1. liendâ ita argumentatur: 1. Si nulla datur Metaphysica, non potest agere de causis. Ratio Consequentia. Quia negato Est secundi adjecti, negatur etiam Est tertii adjecti: item non entis nulla sunt accidentia. Si ergo Metaphysica est non ens, non accidit ei, ut agat de causis. Atqui non datur Metaphysica. E.
 2. Si in Logicis agitur de causis, supervacaneum erit in Metaphysicis agere de iisdem. Ratio est; Quia quicquid est homogeneum in una arte, est heterogeneum in altera. Sed hæc Rami sententia, ut levis est, ita & levibus nititur hypothefibus. Quod ad primum argumentum attinet, largior quidem Ramo: posito hoc, si Metaphysica non fit vel detur, in eadem non posse agi de causis. Sed antecedens nititur falsa hypothefi. Si autem antecedens probaverit, hoc ipsi concedam. Sed, ut nunquam probabit Ramus, ita nec unquam ipsi concedam, nullam dari Metaphysicam.

Nam vel hoc unico argumento refutari potest Ramus: Quæcunque disciplina deducit nos ad cognitionem entis, qua ens est, principiorum, affectionum, differentiarum & specierum ejusdem, ea est necessaria. Et illâ sublatâ tollitur horum omnium cognitio. Atqui juxta Rami sententiam Metaphysica non datur. Ergo nulla erit cognitio entis, quæ ens est, principiorum, affectionum &c. Sed conclusio est falsa. Ergo una ex præmissis. Non major, ut constat. Ergo minor; & per consequens contradictoria ejus est vera: Metaphysica est seu datur. Ex superabundanti addam & hoc: Cujus est in vita finis, maxima utilitas & necessitas, illud non entibus non est annumerandum. Atqui Metaphysica est talis. Ergo non est ens, seu nihil. Major probatur: Quia qui dicit finem rei esse, & tamen rem ipsam non esse, ille admittit contradictionem in adjecto. Nam finis & bonum convertuntur: Bonum autem & ens convertuntur. Si ergo omnis finis est bonus, & omne bonum, eo ipso dum bonum, est ens: sequitur, quod finis sit ens. Jam verò ens non potest esse causa non entis. Ratio hæc est, quia causa & causatum debent esse homogenea: Qualis enim causa, tale effectum seu causatum. Insuper: Si Metaphysices est utilitas & summa necessitas, sequitur, quod non sit non ens, quia non entis nulla sunt accidentia. Ergo ens per consequens est, seu datur. Minor probatur, quia sine cujus disciplinæ adminiculo omnes disciplinæ sunt quasi imperfectæ, illa est disciplina necessaria. Atqui sine Metaphysices adminiculo tales sunt cæteræ disciplinæ: Quia earum est mensura, uti eruditus constat, & quidem quàm plurimis probarem rationibus, nisi brevitati studerem.

Deinde,

Deinde, si datur objectum, ejus propter latitudinem reliquæ disciplinæ non sunt capaces, sequitur, quod detur disciplina, quæ hoc objectum explicet. At verum est prius. Ergo & post. Ratio consequentiæ: Quia quot sunt diversa objecta, tot sunt diversæ species disciplinarum. Nam differentia specifica cujuslibet scientiæ sumitur ex ejus objecto: & omnis scientia accipit unitatem specificam ex unitate subjecti proprii & adæquati, circa quod versatur. Antecedens probatur: Quia nulla est alia disciplina, quæ de ente potest agere, quàm ens est. Nec specialis: Nam Physica agit de corpore naturali, quatenus est naturale. Mathematica agit de corpore quanto, quatenus est quantum. Nec generalis. Logica enim agit quidem de omni ente & non ente, sed non de ente, quæ ens est, sed quatenus notionibus secundis velatum & opertum, seu ente rationis. Ergo relinquitur, quod adhuc aliud sit objectum ab his diversum, circa quod sola Metaphysica versetur. Alterum argumentum Rami, quod attingit, laborat fallaciâ consequentiæ: Ex antecedenti non infertur necessario consequens: Quia nihil obstat, quo minus res una & eadem in diversis possit considerari disciplinis, sed non eodem modo & respectu. Nam subjectum constat duabus partibus, materia nimirum, seu re considerata, & formâ, seu modo considerandi. Quoad materiale, potest quidem subjectum unum & idem esse commune multis disciplinis: sed quoad formale, unius sit & est proprium. Nam sicut formâ determinatur res & restringitur; ita formale subjecti subjectum ad certam quandam restringit disciplinam. Hæc obiter. Eodem modo causa potest considerari in multis disciplinis (non eodem respectu, seu considerandi modo, sed diverso) & nihilominus primariò locum habere in certâ quadam disciplina. Causa enim à Metaphysico consideratur, quàm causa est: à logico vero quàm argumentum est, seu quatenus confert ad modum bene disferendi, vel, quod idem est, à Metaphysico realiter, à Logico intentionaliter. Respondeo igitur limitando hoc modo: Si in Logicis agitur de causis, quàm causæ sunt, non eodem modo & respectu in cæteris disciplinis de his erit agendum. Jam in antecedente apparet falsitas. Nam ut supra dictum, in Logicis non agitur de causis, in quantum causæ, sed in quantum argumenta sunt & conferunt ad modum bene disferendi. Quàm frivola igitur sint allatæ Rami rationes, ex his, quæ dicta sunt, liquidò constat. Nos vero thesin affirmantem, & quidem rectè cum Aristotele tanquam receptam, & ab omnibus penè Philosophis approbatam, defendimus, moti his

Thesis affirmativa
astringitur.

1. rationibus. 1. Ad eandem disciplinam pertinent & referuntur attributa entis, tam absoluta, quam respectiva, ad quam pertinet ipsum ens.
- Zab lib. 2. Atqui ad Metaphysicam pertinet ipsum ens, *Aristot. 4. Metaph. c. 1.* Ergo.
- post ad 2. Omnia quæ sunt abstracta à materia, tum re, tum ratione, sunt Metaphysica. Atqui causa est abstracta à materia. Ergo. Minorem probo: Quia
- cont 48. 2. causam in Metaphysicis considero formaliter, abstractivè, generalissimè & qua causa est. 3. Distinguo inter tractationem causarum generalem & specialem. Et rursus circa generalem inter realem & intentionalem seu mentalem, & dico quòd realiter agatur de causis in Metaphysicis, dum nimirum considerantur, ut attributa entis realia & generalissima. *Fons. 3. Metaph. c. 2.* Intentionaliter in Logicis, quatenus sunt notiones secundæ & species argumenti. Specialiter verò in omnibus disciplinis, quatenus limitantur ad certum entis genus, quod in aliqua consideratur disciplina. Breviter: Causæ generaliter & quidem realiter, in quantum causæ & entium attributa sunt, propriè pertinent ad Metaphysicam: intentionaliter ad Logicam: specialiter ad omnes disciplinas.

DISQUISITIO II.

An principium & causa idem sint?

1. **Negativa** thesis defenditur & approbatur. **S**ola negativa thesis est vera. Rationes sunt: Primò: Quia non recipiuntur. Quæ autem non recipiuntur, illa non sunt idem, quia non sunt unius ejusdemque ambitus. Nam omnis causa est principium, sed non reciprocè omne principium est causa. Punctum enim est principium lineæ, & tamen non est causa lineæ. Utimur igitur vocula Causæ in his duntaxat, quæ influxum & dependentiam includunt, Principii autem in iis etiam, quæ nihil tale involvunt, sed duntaxat ordinem & enumerationem quandam significant. 2. Quæcunque obtinent rationem generis & speciei, illa differunt. Atqui principium & causa hoc faciunt. Ergo. Minorem probo. Quia causa definitur per principium tanquam species per genus. Sed objicitur nobis, quòd Aristoteles causæ vocabulo pro principio sæpe sit usus. Respon. Objectio hæc est nullius momenti. Non enim putandum, mentem Aristotelis hanc fuisse, quòd nimirum causa & principium sint æquipollentia, quod vel vocula Sæpius, in qua est emphasis, subindicat: sed Aristoteles aliquando Causæ vocabulum improprie, late, &